

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 656.073.7

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.35987

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИКИ

© Ю. О. Крюкова

Статтю присвячено питанням вимірювання і оцінки ефективності діяльності у сфері логістики різних країн світу. На прикладі індексу ефективності логістики (LPI) розглянуто елементи та фактори впливу на ефективність здійснення логістичної діяльності. Проаналізовано показник ефективності логістики України у порівнянні з іншими країнами за 2010–2014 роки

Ключові слова: логістика, логістична діяльність, оцінка, ефективність, показник, індекс, країна, рейтинг, LPI, МБРР

The article is devoted to the problems of measuring and evaluating the performance of logistics in different countries of the world. The elements and factors influencing the efficiency of logistic operations were considered on the example of Logistics Performance Index (LPI). The indicator of logistic effectiveness in Ukraine is analyzed compared to other countries in 2010–2014

Keywords: logistics, logistic performance, assessment, effectiveness, indicator, index, country, rating, LPI, IBRD

1. Вступ

Однією з основних ознак сучасного розвитку світового господарства є розгортання процесів глобалізації і активний розвиток інтернаціональної співпраці, що приводять до значного зростання обсягів руху товару і, відповідно, вантажних потоків, як внутрішніх, так і міжнародних. У зв'язку з цим останнім часом актуалізуються питання оптимізації процесу планування і організації доставки товарів і ресурсів до кінцевого споживача, іншими словами, зростає потреба в ефективній транспортній логістиці.

2. Постановка проблеми

Поява глобальних логістичних мереж доставки зумовила підвищення вимог до швидкості, надійності та вартості перевезення товарів. Спроможність приєднатися до сучасного процесу стало ключовим чинником, що визначає конкурентоспроможність підприємства та держави в цілому. Для цілей дослідження важливо визначити здатність України у сфері логістики у порівнянні з іншими країнами.

3. Огляд літературних джерел

Проблеми ефективності логістики знайшли своє відображення у дослідженнях таких вчених як: Анікін Б. А., Бакаєв О. О., Бауерсокс Д. Дж., Галушко О. С. [1], Дикань В. Л., Смахов А. А., Ларіна Р. Р., Миротін Л. Б., Некрасов А. Г., Неруш Ю. М., Прокоф'єва Т. А., Смахов А. А., Ткачова А. В. [2] та ін. У своїй роботі вони досліджують загальнотеоретичні проблеми логістики і, зокрема, вирішують завдання з оптимізації роботи транспорту в логістичних системах. Проблема впливу логістики на глобальну економіку відображена у дослідженні «Налагодження зв'язків для підвищення конкурентоспроможності: торгова логістика в глобальній економіці» Міжнародного Банку Реконструкції та Розвитку (МБРР) [3–6].

Подальшої розробки потребують питання розвитку логістики та можливість виміру рівня її ефективності у кожній окремій країні у сучасних умовах глобалізації. Мета статті: дослідження методу оцінки ефективності логістики країни, запропонованого Світовим Банком, порівняння отриманих результатів за показниками різних країн.

4. LPI як інструмент оцінки ефективності логістики

З появою глобальних логістичних мереж, у всіх країнах світу надзвичайно важливого значення набули питання визначення ефективності діяльності у сфері логістики. Рішення даного питання запропонував Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку (МБРР) у своєму дослідженні логістичної діяльності в рамках глобальної економіки. В процесі дослідження МБРР було розроблено спеціальний індекс для виміру ефективності результатів діяльності логістики – Logistics Performance Index (LPI) – Індекс Ефективності Логістики та показники, що адаптовані для різних країн. Розроблення індексу LPI було виконано на основі широкого опитування глобальних транспортних компаній та термінових транспортних агентств, які є найбільш активними у міжнародній торгівлі [3].

Логістичний індекс LPI та його основні індикатори представляють унікальний набір даних для вимірювання здатності країни у рамках певних вимірів логістики. Цей показник пропонує механізм щодо організації та прийняття управлінських рішень у процесах реформування та інвестування сфери виробництва, комерції та транспорту.

Враховуючи вищенаведене, доцільно оцінити вплив логістичної діяльності країни на її конкурентоспроможність та рівень втрат внаслідок недостатнього рівня розвитку системи логістики. На рівень логіс-

тичних витрат та якість логістичних послуг значно впливають не лише інфраструктура та ефективна діяльність суспільних логістичних компаній, але також конкурентоздатність приватного сектора економіки. Окрім цього, у країнах з економікою, що розвивається, несприятливі географічні умови комбінуються із слабким сектором сучасного сервісу через бідність організацій або надмірне регулювання. Така ініціатива Світового Банку представляє можливість оцінити та визначити ефективність логістичної системи та певною мірою сприяє зменшенню бідності, зростанню рівня якості життя та економічного розвитку [4].

Індекс LPI включає показники для аналізу і порівняння логістичної діяльності у 155 країнах світу, на основі яких формується рейтинг країни за бальною шкалою від 1 до 5, враховуючи більше 5 тисяч індивідуальних оцінок. Наповнення інформацією для LPI відбувається на основі опитування понад 6 тисяч представників логістичного бізнесу, які оцінюють інфраструктуру 8 країн, з якими їхні компанії найчастіше здійснюють свою логістичну діяльність та надають послуги з перевезення.

Важливу складовою формування LPI є визначення комплексного показника Міжнародного LPI, що є індикатором ефективності логістичного сектору за окремими компонентами, а саме: процедури митного оформлення та управління кордонами, якість торгової та транспортної інфраструктури, простота організації доступних за ціною міжнародних перевезень, компетентність та якість логістичних послуг, можливість відстеження та контролю за проходженням вантажів та частота, з якою витрати часу на транспортування вантажів до пункту призначення знаходяться в межах очікуваного або попередньо визначеного графіку поставки [3].

Для об'єднання значень по кожному компоненту у єдиний показник, його розраховують як просту середню цих індикаторів з врахуванням можливої похибки. Таким чином, оцінивши шість компонентів, їх середні зважені значення множать на вагу, надану кожному початковому індикатору під час формування міжнародного LPI (майже пропорційну для всіх), а потім підсумовуються.

На сьогоднішній день запропонований індекс використовується не лише як рейтингове порівняння між країнами. Наприклад, в Індонезії індекс офіційно використовується для оцінки результатів діяльності міністерства торгівлі; Організація Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АТЕС) використовує індекс LPI для вимірювання впливу, що чиниться ініціативою щодо розвитку взаємозв'язків в ланцюзі постачань; Європейська комісія використовувала індекс при формуванні європейської системи оцінки ефективності транспорту, а також для проведення у 2013 році оцінки Митного союзу.

5. Апробація результатів досліджень

У дослідженні під назвою «Налагодження зв'язків для підвищення конкурентоспроможності: торгова логістика в глобальній економіці» МБРР (2014 р.) підведено підсумки рейтингової оцінки країн за LPI у 2014 році. Проаналізувавши динаміку по-

казників починаючи з 2007 року, варто відмітити тенденцію до скорочення розриву між країнами з найвищими на найнижчими індексами LPI, що говорить про ефективність використання даного інструменту при розробці управлінських рішень стосовно торгової логістики.

У 2014 році до лідерів за показником LPI традиційно потрапляють європейські країни з розвинутою економікою. Країною з найбільш розвинутою логістикою стала Німеччина, значення її індексу склало 4,12 бала із 5 максимальних. Друге та третє місце зайняли географічні сусіди лідера рейтингу – Нідерланди (4,05 бала) і Бельгія (4,04 бала). Замикають список Афганістан (2,07 бала), Демократична Республіка Конго (1,88 бала) та Сомалі (1,77 бала) з нестабільною політичною ситуацією, визнані найменш сприятливими країнами для розвитку транспортно-експедиційних компаній. При цьому значно погіршив свої позиції і увійшов до першої п'ятірки Сінгапур (4,00 бала), який є єдиною не європейською країною, що двічі була в визнана найбільш логістично розвинутою країною світу.

Оцінюючи динаміку показників України, варто відзначити позитивну тенденцію. У 2010 році за LPI вона зайняла 102 місце, а вже у 2012 році – 66 місце, набравши 2,85 бала, про що йдеться у звіті Світового банку «Розбудовувати зв'язки, щоб конкурувати». Піднявшись одразу на 36 позицій, Україна випередила усі країни СНД, а також більшість пострадянських країн, окрім Литви (58 місце) та Естонії (65 місце) [5]. Стрімке покращення підсумкового показника LPI пов'язують з вдосконаленням окремих компонентів, а саме якості торгової та транспортної інфраструктури України в зв'язку з проведенням Євро 2012 та налагодженням міжнародних торгових зв'язків.

У 2014 році Україна скоротила відставання ще на 6 позицій, посівши 61 місце серед 160 країн за рівнем розвитку логістичної системи. Ефективність здійснення логістичної діяльності поступово збільшується, про що свідчить позитивна динаміка національного індексу ефективності логістики, який збільшився на 0,13 бала та досяг позначки в 2,98 [6]. За результатами оцінки МБРР найкраще значення серед індикаторів Міжнародного LPI України має показник своєчасності поставок вантажів (3,51 з 5), а найгірше значення – якість торговельної та транспортної інфраструктури (2,65 з 5).

Таким чином, Індекс LPI включає значку кількість даних щодо логістики країни та рівня сприяння торгівлі, але цей показник має два суттєві недоліки. По-перше, необхідно враховувати, що бідні країни з менш розвинутою економікою мають вузьке логістичне середовище традиційних операторів, таким чином недостатньо співпрацюють з міжнародними експедиторами для отримання інформації від закордонних партнерів та об'єктивної оцінки якості логістичних послуг. Міжнародні та традиційні оператори можуть відрізнитися за своєю взаємодією з урядовими організаціями та за рівнем сервісу. По-друге, LPI є комплексним показником, що охоплює всі параметри логістичної діяльності та логістичної інфраструктури, таким чином географічне розташування країни

може по-різному впливати на результат оцінки. Наприклад, для країн, що не мають виходу до моря та малих островних держав, LPI може відображати проблеми доступу за межі країни, що оцінюється, як, наприклад, труднощі транзиту. Такі країни можуть отримати низьку оцінку, що буде некоректно відображати зусилля щодо сприяння торгівлі, які залежать від робіт складних міжнародних транзитних систем.

6. Висновки

Отже, Індекс ефективності логістики – Logistic Performance Index (LPI) – це конкретний інструмент, призначений для підвищення інформованості та стимулювання поліпшень, що дозволяє нам оцінювати стримуючі фактори з широкого кола країн інтерпретуючи першочергові знання професіоналів логістики зі всього світу.

Рейтинг показників LPI країн світу свідчить про те, що європейські країни з розвинутою економікою, а також країни з розвиненими міжнародними економічними зв'язками дозволяють більш адекватно оцінити рівень логістичної діяльності та показують найвищі результати. Дані щодо оцінки окремих складових LPI України дають можливість проаналізувати переваги та недоліки того чи іншого підходу і створити відповідні заходи, які допоможуть модернізувати логістичну систему та покращити можливість притоку іноземного капіталу в національну економіку. Пріоритетним напрямком розвитку логістичної системи України за результатами дослідження є підвищення якості торгової та транспортної інфраструктури.

Запропонований індекс LPI на сьогоднішній день є єдиним узагальнюючим показником для оцінки ефективності логістики країни, проте за рахунок значної суб'єктивності не може давати точних результатів та має суттєві недоліки, тому потребує розробки нових підходів до більш точної оцінки та узагальнення отриманих результатів.

Література

1. Галушко, О. С. Вибір ефективних напрямів розвитку промислового підприємства в умовах глобалізації на основі економіко-математичного моделювання [Текст] / О. С. Галушко, Ю. В. Никифорова, Л. С. Коряшкіна // Економічний вісник НГУ. – 2012. – № 3. – С. 103–115.
2. Ткачова, А. В. Трансформація організаційних форм логістичної діяльності: від системної до сіткової кон-

цепції [Текст] / А. В. Ткачова // Економічний вісник НГУ. – 2012. – № 3. – С. 93–102.

3. Arvis, J.-F. Connecting to Compete. Trade Logistics in the Global Economy. The Logistic Performance Index and Its Indicators [Text] / J.-F. Arvis, M. A. Mustra, J. Panzer, L. Ojala, T. Naula. – The Logistic Performance Index and Its Indicators. – Washington : The World Bank, 2007. – 50 p.

4. Arvis, J.-F. Connecting to Compete. Trade Logistics in the Global Economy. The Logistic Performance Index and Its Indicators [Text] / J.-F. Arvis, M.A. Mustra, L. Ojala, Ben Shepherd, Daniel Saslavski. – The Logistic Performance Index and Its Indicators. – Washington : The World Bank, 2010. – 63 p.

5. Arvis, J.-F. Connecting to Compete. Trade Logistics in the Global Economy. The Logistic Performance Index and Its Indicators [Text] / J.-F. Arvis, M.A. Mustra, L. Ojala, Ben Shepherd, Daniel Saslavski. – The Logistic Performance Index and Its Indicators. – Washington : The World Bank, 2012. – 61 p.

6. Arvis, J.-F. Networking to improve competitiveness: Trade Logistics in the Global Economy [Text] / J.-F. Arvis, M. A. Mustra, L. Ojala, Ben Shepherd, Daniel Saslavski. – The Logistic Performance Index and Its Indicators. – Washington : The World Bank, 2014. – 58 p.

References

1. Halushko, O. S., Nikiforov, Y., Koryashkina, L. S. (2012). The choice of effective ways of industrial enterprises in the context of globalization based on economic and mathematical modeling. Economic Bulletin NSU, 3, 103–115.
2. Tkachev, A. V. (2012). Transformation of organizational forms of logistics activities from the system to the power source concept. Economic Bulletin NSU, 3, 93–102.
3. Arvis, J.-F., Mustra, M. A., Panzer, J., Ojala, L., Naula, T. (2007). Connecting to Compete. Trade Logistics in the Global Economy. The Logistic Performance Index and Its Indicators. The Logistic Performance Index and Its Indicators. Washington : The World Bank, 50.
4. Arvis, J.-F., Mustra, M. A., Ojala, L., Shepherd, B., Saslavski, D. (2010). Connecting to Compete. Trade Logistics in the Global Economy. The Logistic Performance Index and Its Indicators. The Logistic Performance Index and Its Indicators. Washington : The World Bank, 63.
5. Arvis, J.-F., Mustra, M. A., Ojala, L., Shepherd, B., Saslavski, D. (2012). Connecting to Compete. Trade Logistics in the Global Economy. The Logistic Performance Index and Its Indicators. The Logistic Performance Index and Its Indicators. Washington : The World Bank, 61.
6. Arvis, J.-F., Mustra, M. A., Ojala, L., Shepherd, B., Saslavski, D. (2014). Networking to improve competitiveness: Trade Logistics in the Global Economy. The Logistic Performance Index and Its Indicators. Washington : The World Bank, 58.

*Рекомендовано до публікації д-р екон. наук Петухова О. М.
Дата надходження рукопису 25.12.2014*

Крюкова Юлія Олександрівна, кафедра фандрайзингу та логістики, Національний університет харчових технологій, вул. Володимирська, 68, м. Київ, Україна, 01601
E-mail: Yulia019768@mail.ru